

УДК 347.1:004.8

DOI [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\)14.2026.177-185](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print)14.2026.177-185)**Н. В. Лаговська,**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права та процесу,

Державний податковий університет

email: nvlagovska@i.ua

ORCID 0000-0002-1732-2351;

А. Л. Воробйова,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Навчально-наукового інституту права,

Державний податковий університет

email: nastyastudent15@gmail.com

ORCID 0009-0009-1560-2497

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СФЕРІ СКЛАДАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

TECHNOLOGIES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FIELD OF DRAFTING CIVIL-LAW DOCUMENTS: PROBLEMS OF LEGAL REGULATION AND DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN LEGISLATION

У статті здійснено комплексне дослідження теоретико-правових і прикладних аспектів використання технологій штучного інтелекту під час складання цивільно-правових документів. Встановлено, що стрімка цифровізація суспільних відносин та активне впровадження інструментів штучного інтелекту в юридичну практику зумовлюють потребу в переосмисленні традиційних підходів до підготовки договорів, довіреностей, заповітів, претензій, процесуальних та інших документів цивільно-правового характеру. Проаналізовано сучасні наукові підходи до визначення правової природи систем штучного інтелекту та їхні ролі в правотворчій і правозастосовній діяльності. Досліджено нормативно-правове регулювання використання технологій штучного інтелекту в Україні та Європейському Союзі, зокрема положенням Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні та Регламенту Європейського Союзу про штучний інтелект (AI Act).

Досліджено особливості застосування генеративних систем штучного інтелекту під час підготовки цивільно-правових документів. Обґрунтовано, що використання таких технологій супроводжується ризиками, пов'язаними із достовірністю та юридичною коректністю сформованих документів, захистом персональних даних, забезпеченням конфіденційності інформації, дотриманням вимог професійної етики й визначенням суб'єкта юридичної відповідальності за можливі помилки. Досліджено проблеми правозастосування, які виникають у зв'язку з відсутністю спеціального законодавчого регулювання використання штучного інтелекту у сфері юридичного документування.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства України: запропоновано нормативно закріпити принципи використання штучного інтелекту в юридичній діяльності, запровадити механізми людського контролю за результатами його роботи, гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами та забезпечення належного рівня захисту прав і законних інтересів учасників цивільних правовідносин.

Ключові слова: штучний інтелект, цивільно-правові документи, юридична діяльність, електронний документообіг, цифровізація права, AI Act, правове регулювання, цивільне право, юридичне документування, персональні дані, правозастосування, цифрові технології.

The article examines the constitutional complaint as an important institutional mechanism for ensuring and protecting the constitutional guarantees of intellectual property rights in Ukraine under the conditions of the development of the information society, economic digitalization, and European integration processes. The relevance of the topic is conditioned by the need to enhance the effectiveness of constitutional and legal protection of intellectual property rights, which are violated not only due to imperfections in law enforcement practice but also due to the existence of legislative provisions that may be inconsistent with the Constitution of Ukraine.

The aim of the study is a comprehensive analysis of the constitutional complaint as a means of ensuring constitutional guarantees of intellectual property rights, determining its role within the system of constitutional review, as well as identifying normative and practical issues affecting the effectiveness of its application, together with the formulation of proposals for their resolution.

The methodological basis of the study includes general scientific and special legal research methods, in particular: the systemic-structural method for analyzing the place of the constitutional complaint in the human rights protection mechanism, the formal legal method for examining the provisions of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine “On the Constitutional Court of Ukraine”, the comparative legal method for taking into account European experience of constitutional review, as well as methods of analysis and synthesis for generalizing scientific approaches and the practice of the Constitutional Court of Ukraine.

It has been established that the constitutional complaint is an effective, yet still insufficiently implemented mechanism for the protection of intellectual property rights. The main problems have been identified, including the limitation of its scope exclusively to the laws of Ukraine, the complexity of admissibility requirements, the underdeveloped case law of the Constitutional Court of Ukraine in the field of intellectual property, and the shortcomings in the mechanism for enforcing its decisions. Particular attention is given to the impact of digitalization and emerging technologies on the transformation of intellectual property rights and the need for their proper constitutional protection.

Directions for improving legal regulation have been proposed, including the expansion of the scope of constitutional complaints, the optimization of procedural requirements, the development of consistent case law of the Constitutional Court of Ukraine, as well as the harmonization of national legislation with European standards of human rights protection in the field of intellectual property.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, rule-making policy, human rights, constitutional review, digitalization, legal protection, European integration, legal regulation, law enforcement practice, legal certainty, property rights, rule of law.

Постановка проблеми. Стрімка цифровізація суспільних відносин, активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій і розвиток систем штучного інтелекту суттєво трансформують підходи до здійснення юридичної діяльності. Одним із перспективних напрямів цифрової трансформації правничої сфери є використання технологій штучного інтелекту під час підготовки та складання цивільно-правових документів. Сучасні програмні рішення на основі штучного інтелекту здатні автоматизувати процес створення договорів, довіреностей, претензій, заяв, правових висновків та інших юридично значущих документів, що сприяє підвищенню оперативності роботи, зменшенню адміністративних витрат і оптимізації правничих процедур.

Водночас широке застосування таких технологій породжує низку нових правових викликів, пов'язаних із забезпеченням достовірності змісту документів, визначенням меж відповідальності за результати роботи штучного інтелекту, захистом персональних даних, дотриманням принципів академічної та професійної доброчесності, а також гарантуванням належного рівня захисту прав учасників цивільних правовідносин. Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в умовах євроінтеграційних процесів і поступового наближення українського законодавства до сучасних стандартів Європейського Союзу у сфері регулювання штучного інтелекту.

З огляду на відсутність комплексного нормативного регулювання використання технологій штучного інтелекту під час підготовки цивільно-правових документів, а також на потребу у формуванні єдиних підходів до їхнього практичного застосування, дослідження правових аспектів використання штучного інтелекту у сфері складання цивільно-правових документів є своєчасним і має важливе теоретичне та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання використання штучного інтелекту останніми роками перебуває в центрі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Значний внесок у дослідження правових аспектів функціонування систем штучного інтелекту зробили такі зарубіжні науковці, як Ryan Abbott, Woodrow Barfield, Ugo Pagallo, які досліджували питання правосуб'єктності штучного інтелекту, юридичної відповідальності за результати його діяльності та особливості правового регулювання цифрових технологій.

Серед українських учених окремі аспекти застосування штучного інтелекту в правовій сфері висвітлювалися в працях науковців, присвячених проблемам цифровізації правосуддя, електронного урядування, захисту персональних даних, електронної комерції та інформаційного права. Водночас питання використання технологій штучного інтелекту саме в процесі складання цивільно-правових документів досі не стало предметом комплексного цивілістичного дослідження.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить про наявність окремих напрацювань щодо автоматизації юридичної діяльності, використання генеративного штучного інтелекту в юридичній практиці та цифрової трансформації правничої професії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте залишаються недостатньо дослідженими питання визначення правової природи документів, підготовлених із використанням штучного інтелекту, розмежування відповідальності між користувачем і розробником відповідної системи, а також формування спеціального правового режиму використання таких технологій у сфері цивільного права.

Саме зазначені обставини обумовлюють потребу в подальшому науковому осмисленні окресленої проблематики та формуванні сучасної концепції правового регулювання використання технологій штучного інтелекту під час складання цивільно-правових документів.

Метою статті є комплексний аналіз правових засад використання технологій штучного інтелекту під час складання цивільно-правових документів, визначення сучасних проблем правового забезпечення їхнього застосування та розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавчого регулювання в умовах цифрової трансформації правничої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку правової системи України характеризується активним впровадженням цифрових технологій у сферу юридичної діяльності. Одним із найбільш динамічних напрямів такої трансформації є використання технологій штучного інтелекту під час підготовки й оформлення юридичних документів. Якщо ще декілька років тому автоматизація правничої діяльності обмежувалася використанням електронного документообігу та правових баз даних, то сьогодні генеративні системи штучного інтелекту здатні створювати проекти договорів, претензій, довіреностей, позовних заяв та інших цивільно-правових документів на основі заданих користувачем параметрів [1].

Така трансформація є закономірним наслідком цифровізації суспільних відносин і розвитку концепції електронного урядування. У сучасній правовій доктрині штучний інтелект розглядається не лише як інструмент автоматизованої обробки інформації, а й як складна технологічна система, здатна до аналізу великих масивів даних, формування логічних висновків і генерації нових текстових результатів на основі алгоритмічних моделей машинного навчання [2]. Саме ця властивість відкриває широкі можливості для використання штучного інтелекту у сфері юридичного документування.

Водночас у науковій літературі простежуються різні підходи до розуміння місця штучного інтелекту в системі цивільного права. Одні науковці розглядають його як об'єкт цивільних правовідносин, інші допускають можливість формування окремих елементів спеціальної правосуб'єктності таких систем у майбутньому. Проте переважна більшість дослідників дотримується позиції, відповідно до якої штучний інтелект на сучасному етапі залишається технологічним інструментом, а всі юридичні наслідки його використання повинні покладатися на людину або юридичну особу, яка його застосовує [3].

Зазначений підхід має особливе значення для сфери складання цивільно-правових документів. На відміну від традиційних засобів автоматизації генеративний штучний інтелект не лише відтворює заздалегідь визначені шаблони документів, а й формує новий текст через статистичне моделювання мовних конструкцій. У зв'язку з цим виникає питання щодо юридичної достовірності та правової надійності документів, підготовлених із використанням таких технологій. Незважаючи на високий рівень технологічного розвитку сучасних мовних моделей, результати їхньої діяльності можуть містити фактичні помилки, неточності або правові конструкції, що не відповідають чинному законодавству [4].

Подальший розвиток технологій штучного інтелекту актуалізував потребу у формуванні міжнародних стандартів їхнього правового регулювання. Важливим кроком у цьому напрямі стало ухвалення Регламенту Європейського Союзу 2024/1689 (EU Artificial Intelligence Act), який заклав основи ризик-орієнтованого підходу до регулювання систем штучного інтелекту. Документ передбачає дотримання принципів прозорості, підзвітності, безпеки та людського контролю над функціонуванням таких систем [5]. Вказані принципи мають безпосереднє значення й для сфери підготовки цивільно-правових документів, оскільки юридична діяльність належить до сфер, де помилки алгоритмів можуть істотно впливати на реалізацію та захист прав людини.

У контексті складання цивільно-правових документів ключовим залишається принцип людиноцентричності, відповідно до якого остаточне рішення щодо змісту документа повинно прийматися людиною, а не алгоритмом. Саме тому більшість сучасних концепцій регулювання штучного інтелекту виходить із потреби в збереженні контролю з боку правника над результатами роботи цифрових систем [6].

Водночас цифровізація юридичної діяльності поступово змінює традиційне розуміння процесу підготовки правових документів. Сьогодні технології штучного інтелекту дедалі частіше виконують функції інтелектуального помічника юриста, забезпечуючи аналіз нормативно-правових актів, судової практики, порівняння договірних умов і формування первинних проєктів документів. За таких умов ключовим завданням правового регулювання стає не заборона використання штучного інтелекту, а створення належних правових механізмів його безпечного й ефективного застосування [7].

Подальше впровадження технологій штучного інтелекту у сферу юридичної діяльності об'єктивно потребує формування належної нормативно-правової бази, здатної забезпечити баланс між інноваційним розвитком цифрових технологій та гарантуванням прав і свобод людини. Особливої актуальності це питання набуває у сфері підготовки цивільно-правових документів, де результати функціонування систем штучного інтелекту можуть безпосередньо впливати на виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин.

Наразі в Україні відсутній спеціальний закон, який би комплексно регулював використання штучного інтелекту в юридичній діяльності. Водночас окремі елементи правового регулювання містяться в низці нормативно-правових актів, що визначають загальні засади цифрової трансформації, електронного документообігу, захисту персональних даних і функціонування інформаційно-комунікаційних систем [1]. Такий підхід свідчить про перебування національної правової системи на етапі поступового формування спеціального правового режиму для технологій штучного інтелекту.

Важливим кроком у цьому напрямі стало схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, яка визначила основні пріоритети державної політики щодо впровадження технологій штучного інтелекту в різні сфери суспільного життя, зокрема у сферу правосуддя та юридичної діяльності [8]. У документі акцентовано увагу на потребі в створенні безпечних умов для використання інтелектуальних технологій, забезпеченні дотримання прав людини та формуванні сучасного правового середовища для розвитку цифрових інновацій.

Водночас чинне цивільне законодавство України вже містить низку правових конструкцій, які можуть застосовуватися під час використання штучного інтелекту в процесі складання цивільно-правових документів. Зокрема, положення Цивільного кодексу України щодо форми правочинів, свободи договору, юридичної сили електронних документів та електронних підписів

створюють нормативне підґрунтя для використання цифрових технологій під час оформлення правочинів та інших юридично значущих документів [9]. Однак зазначені норми були сформульовані ще до появи сучасних генеративних систем штучного інтелекту, що обумовлює потребу в їхній подальшій адаптації до нових технологічних реалій.

Окремої уваги заслуговує проблема захисту персональних даних у процесі використання генеративного штучного інтелекту. Під час підготовки договорів, довіреностей, претензій чи інших цивільно-правових документів до систем штучного інтелекту нерідко завантажується значний обсяг інформації про фізичних та юридичних осіб. У зв'язку з цим особливого значення набуває дотримання вимог Закону України «Про захист персональних даних», а також європейських стандартів у сфері захисту приватності [10].

У контексті європейської інтеграції України особливий інтерес становить підхід Європейського Союзу до регулювання штучного інтелекту. На відміну від української моделі, яка наразі перебуває на стадії становлення, Європейський Союз уже сформував комплексну систему правового регулювання відповідних суспільних відносин. Ключовим нормативним актом у цій сфері став Регламент Європейського Союзу 2024/1689 (Artificial Intelligence Act), який запровадив першу в світі комплексну модель правового регулювання систем штучного інтелекту на наднаціональному рівні [5].

Особливістю європейського підходу є застосування ризик-орієнтованої моделі регулювання. Залежно від потенційного впливу на права людини та суспільні інтереси всі системи штучного інтелекту поділяються на системи неприйнятної, високої, обмеженої й мінімальної ризику. Для кожної категорії встановлюються відповідні вимоги щодо прозорості, безпеки, документування алгоритмів і здійснення людського контролю [5]. Такий підхід є особливо актуальним для юридичної діяльності, оскільки використання штучного інтелекту під час підготовки юридичних документів може безпосередньо впливати на реалізацію суб'єктивних прав і законних інтересів учасників правовідносин.

Важливим елементом європейського правового простору стало також ухвалення 2024 року Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права. Конвенція закріплює принципи відповідального використання штучного інтелекту, визначає обов'язок держав забезпечувати прозорість алгоритмічних рішень і запобігати негативному впливу автоматизованих систем на права людини [11]. На відміну від суто технологічного підходу документ акцентує увагу на потребі в забезпеченні фундаментальних правових цінностей під час цифрової трансформації суспільства.

Водночас суттєвий вплив на формування сучасної моделі правового регулювання має Загальний регламент про захист даних (GDPR), який встановлює спеціальні гарантії для осіб у разі застосування автоматизованого ухвалення рішень і профілювання [12]. Незважаючи на те, що підготовка цивільно-правових документів за допомогою штучного інтелекту не завжди передбачає автоматизоване ухвалення рішень у розумінні GDPR, положення цього акта можуть застосовуватися в разі обробки персональних даних під час функціонування відповідних систем.

Порівняльний аналіз національного та європейського підходів свідчить про те, що українське законодавство досі зосереджується переважно на загальних питаннях цифровізації та розвитку інформаційного суспільства, тоді як правова система Європейського Союзу вже перейшла до етапу комплексного регулювання окремих сфер застосування штучного інтелекту. За таких умов подальша гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами має стати одним із ключових напрямів розвитку національної правової політики у сфері цифрових технологій.

У перспективі це сприятиме формуванню єдиних підходів до використання технологій штучного інтелекту під час складання цивільно-правових документів, підвищенню рівня правової визначеності та забезпеченню належного захисту прав учасників цивільних правовідносин в умовах цифрової трансформації юридичної діяльності.

Практичне впровадження технологій штучного інтелекту в юридичну діяльність поступово трансформує традиційні підходи до підготовки цивільно-правових документів. Якщо на початкових етапах цифровізації юридичної роботи програмні засоби використовувалися переважно для пошуку

нормативно-правових актів і судової практики, то сучасні генеративні моделі штучного інтелекту вже здатні брати участь у формуванні структури юридичних документів, аналізі змісту правовідносин, підготовці проєктів договорів та здійсненні первинної правової експертизи текстів [13].

Зазначена тенденція обумовлена стрімким розвитком технологій обробки природної мови (Natural Language Processing), які дають змогу автоматизовано аналізувати значні масиви правової інформації та формувати текстові документи відповідно до заданих параметрів. Водночас специфіка юридичної діяльності вимагає особливо обережного використання таких інструментів, оскільки будь-яка помилка в змісті документа може призвести до негативних правових наслідків для його учасників [14].

Найбільш поширеним напрямом застосування штучного інтелекту є підготовка цивільно-правових договорів. Використання спеціалізованих цифрових платформ дає нагоду автоматично формувати проєкти договорів купівлі-продажу, оренди, поставки, підряду, надання послуг, позики та інших цивільно-правових конструкцій через заповнення користувачем відповідних полів або форм. Штучний інтелект здатний не лише відтворювати типові шаблони договорів, але й адаптувати їх до конкретних умов правовідносин, враховуючи предмет договору, статус сторін, порядок виконання зобов'язань та інші істотні умови [15].

Водночас ефективність використання таких технологій безпосередньо залежить від якості алгоритмів та обсягу даних, на яких вони були навчені. У науковій літературі звертається увага на те, що генеративні системи іноді формують правові конструкції, які не відповідають чинному законодавству або містять внутрішні суперечності, що потребує обов'язкової перевірки підготовленого документа кваліфікованим юристом [16].

Не менш перспективним є використання технологій штучного інтелекту під час складання претензій, звернень та інших документів досудового врегулювання спорів. У таких випадках програмні системи можуть аналізувати обставини справи, визначати правову кваліфікацію порушення та формувати проєкт претензії із зазначенням відповідних норм законодавства, розрахунком збитків або штрафних санкцій і пропозиціями щодо способів врегулювання конфлікту. Це дає змогу значно скоротити час підготовки документів і підвищити доступність правової допомоги для громадян [17].

Окремої уваги заслуговує питання використання штучного інтелекту під час підготовки довіреностей і заповітів. На перший погляд такі документи мають стандартизований характер і можуть бути легко автоматизовані. Проте їхнє складання нерозривно пов'язане із перевіркою дієздатності особи, встановленням її справжнього волевиявлення та дотриманням нотаріальної форми, що суттєво обмежує можливості повної автоматизації відповідних процедур. Саме тому більшість дослідників підтримують концепцію використання штучного інтелекту як допоміжного інструменту підготовки тексту документа без заміни нотаріального контролю та особистої участі уповноваженої особи [18].

Подальший розвиток цифрових технологій сприяв активному використанню штучного інтелекту й у сфері підготовки процесуальних документів. Зокрема, сучасні юридичні сервіси можуть генерувати позовні заяви, відзив, клопотання, апеляційні та касаційні скарги на підставі введених користувачем фактичних даних. Водночас система здатна здійснювати пошук релевантної судової практики, аналізувати позиції Верховного Суду й пропонувати варіанти правової аргументації [19].

Саме у сфері процесуальної діяльності найбільш гостро постає проблема юридичної відповідальності за результати роботи штучного інтелекту. Незважаючи на високий рівень автоматизації, чинне законодавство України виходить із презумпції персональної відповідальності особи, яка подає процесуальний документ до суду. Відповідно, помилки, допущені програмним забезпеченням, не можуть бути самостійною підставою для звільнення від негативних процесуальних наслідків [20].

Крім того, використання генеративного штучного інтелекту під час підготовки цивільно-правових документів актуалізує питання захисту персональних даних, адвокатської таємниці та конфіденційної інформації. Передача відомостей про клієнта стороннім цифровим сервісам

може створювати ризики несанкціонованого доступу до інформації або її подальшого використання без згоди суб'єкта даних. Саме тому в сучасній правничій доктрині все частіше наголошується на потребі у впровадженні спеціальних стандартів інформаційної безпеки для систем штучного інтелекту, що застосовують у юридичній сфері [12].

Активне впровадження технологій штучного інтелекту у сферу юридичного документування відкриває нові можливості для оптимізації правничої діяльності, однак одночасно породжує низку ризиків, що потребують комплексного правового осмислення. Однією з найбільш дискусійних проблем залишається питання достовірності та юридичної коректності результатів, що генеруються системами штучного інтелекту. Незважаючи на значний прогрес алгоритмів обробки природної мови, сучасні генеративні моделі не здатні самостійно здійснювати повноцінне юридичне оцінювання конкретної ситуації та враховувати всі особливості фактичних обставин справи. У науковій літературі зазначається, що штучний інтелект може формувати так звані «галюцинації» – помилкові або вигадані правові висновки, посилання на ненаявні нормативно-правові акти, судові рішення чи доктринальні джерела [21; 22]. У контексті складання цивільно-правових документів така проблема набуває особливого значення, оскільки навіть незначна юридична неточність може призвести до визнання правочину недійсним, виникнення спору між сторонами або інших несприятливих правових наслідків.

Водночас істотним викликом залишається проблема визначення юридичної відповідальності за помилки, допущені під час використання систем штучного інтелекту. Чинне законодавство України виходить із того, що суб'єктом правовідносин може бути лише фізична або юридична особа, тоді як технологія штучного інтелекту не наділена правосуб'єктністю та не може самостійно нести юридичну відповідальність за результати своєї діяльності [9]. За таких умов виникає питання щодо розмежування відповідальності між розробником програмного забезпечення, власником цифрової платформи, користувачем системи та особою, яка підписала підготовлений документ. У юридичній доктрині досі відсутній єдиний підхід до вирішення цієї проблеми, що створює додаткові труднощі у сфері правозастосування [23].

Зауважимо, що для формування текстів договорів, довіреностей, позовних заяв чи інших документів системи штучного інтелекту часто потребують значного обсягу інформації про особу, включно із персональними та інколи конфіденційними даними. У разі використання зовнішніх цифрових платформ виникає ризик несанкціонованого доступу до таких відомостей, їх витоку або подальшого використання без згоди суб'єкта персональних даних. Саме тому особливого значення набуває дотримання вимог Закону України «Про захист персональних даних» і положень GDPR, які встановлюють принципи законності, пропорційності та мінімізації обробки персональної інформації.

Важливо зупинитись і на проблемі забезпечення професійної таємниці в діяльності юристів. Так, адвокатська таємниця є однією із фундаментальних гарантій здійснення права на правничу допомогу. Передача конфіденційних матеріалів справи до зовнішніх програмних сервісів може створювати ризики розкриття відомостей, що становлять адвокатську таємницю, особливо в разі використання безкоштовних або недостатньо захищених платформ [24]. У зв'язку з цим міжнародні професійні організації дедалі частіше наголошують на потребі в розробленні спеціальних стандартів використання штучного інтелекту в юридичній діяльності.

Окремої уваги заслуговує проблема алгоритмічної упередженості. Системи штучного інтелекту функціонують на основі масивів даних, які використовуються для їхнього навчання. Якщо такі дані містять історичні помилки, дискримінаційні практики або викривлені підходи до вирішення юридичних питань, відповідні недоліки можуть відтворюватись у сформованих документах і правових рекомендаціях [25]. У результаті виникає небезпека автоматизованого відтворення нерівного ставлення до окремих категорій осіб або формування необ'єктивних юридичних висновків.

Не менш важливою є проблема недостатньої прозорості функціонування сучасних моделей штучного інтелекту. Більшість генеративних систем працюють за принципом так званої «чорної скриньки», коли користувач не має можливості встановити логіку формування конкретного результату. У сфері юридичного документування така ситуація може негативно впливати на

реалізацію принципу правової визначеності, оскільки особа не здатна перевірити підстави появи певних положень у тексті документа або оцінити коректність використаних правових аргументів [5].

Водночас практика використання штучного інтелекту в різних країнах світу демонструє ще одну проблему – надмірну залежність юристів від автоматизованих рішень. Поступове делегування алгоритмам функцій правового аналізу може призвести до зниження рівня професійних компетентностей, втрати навичок юридичного письма та критичного мислення. Тому штучний інтелект повинен розглядатися лише як допоміжний інструмент підтримки ухвалення рішень, а не як повноцінна заміна професійної правничої діяльності [26].

Висновки. Використання технологій штучного інтелекту у сфері складання цивільно-правових документів є перспективним напрямом цифровізації юридичної діяльності, який сприяє підвищенню ефективності підготовки правових документів. Водночас його практичне застосування супроводжується низкою проблем, пов'язаних із достовірністю згенерованого контенту, захистом персональних даних, забезпеченням конфіденційності інформації та невизначеністю юридичної відповідальності за помилки, допущені під час використання таких технологій.

З метою вдосконалення правового регулювання доцільно нормативно визначити особливості застосування штучного інтелекту в юридичній діяльності, закріпити принцип обов'язкового людського контролю за змістом підготовлених документів, врегулювати питання відповідальності за негативні наслідки використання відповідних технологій, а також посилити правові гарантії захисту персональних даних і професійної таємниці. Важливим напрямом подальшого розвитку законодавства є його гармонізація з європейськими стандартами регулювання штучного інтелекту, насамперед із положеннями AI Act Європейського Союзу.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню рівня правової визначеності, безпеки цифрового документообігу й ефективному використанню технологій штучного інтелекту в юридичній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
2. Гелецька І. О., Шовдра М. М. Визначення поняття «штучного інтелекту» та його місце у системі цивільного законодавства України. *Галицькі студії: Юридичні науки*. 2024. № 6. DOI : https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-6-2
3. Якубівський І. С. Цивільно-правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. № 82 (1). DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.56>
4. Ковальчук О. Я. Теоретичні засади подолання етичних викликів використання штучного інтелекту у судочинстві. *Наукові записки*. Серія: Право. 2024. № 16. DOI : <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-217-221>
5. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). URL : <https://eur-lex.europa.eu>
6. Котуха О. С., Попов Д. І. Штучний інтелект та права людини: проблеми цифровізації права на сучасному етапі розвитку електронної держави. *Вісник ЛТЕУ. Юридичні науки*. 2024. № 15. DOI : <https://doi.org/10.32782/2616-7611-2024-15-03>
7. Борщевська О. М., Заснов І. О. Правові підстави та перспективи використання штучного інтелекту в судочинстві України. *Правова держава*. 2023. № 50. DOI : <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.50.280278>
8. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p>
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

11. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law. 2024. URL : <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence>
12. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (General Data Protection Regulation – GDPR). URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
13. Surden H. Artificial Intelligence and Law: An Overview. *Georgia State University Law Review*. 2021. Vol. 35. URL : <https://readingroom.law.gsu.edu/gsulr/>
14. Ashley K. D. Artificial Intelligence and Legal Analytics: New Tools for Law Practice in the Digital Age / Cambridge University Press. 2022. URL : <https://www.cambridge.org>
15. Scherer M. U. Artificial Intelligence and Legal Decision-Making. *Journal of International Arbitration*. 2021. URL : <https://kluwerlawonline.com>
16. Chagal-Feferkorn K. Am I an Algorithm or a Lawyer? Artificial Intelligence in Legal Services. *Canadian Business Law Journal*. 2022. URL : <https://www.canlii.org>
17. Баранов О. А. Штучний інтелект у сфері правосуддя та юридичної практики. *Інформація і право*. 2022. № 3. URL : <http://ippi.org.ua>
18. Кохановська О. В. Цивільно-правові аспекти цифровізації приватноправових відносин. *Юридична Україна*. 2023. № 4. URL : <https://yur-ukraine.com>
19. Susskind R. Online Courts and the Future of Justice / Oxford University Press. 2021. URL : <https://global.oup.com>
20. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
21. Surden H. Artificial Intelligence and Law: An Overview. *Georgia State University Law Review*. 2021. Vol. 35. No. 4. URL : <https://readingroom.law.gsu.edu/gsulr/vol35/iss4/8/>
22. Ashley K. D. Artificial Intelligence and Legal Analytics: New Tools for Law Practice in the Digital Age / Cambridge University Press. 2022. URL : <https://www.cambridge.org/core/books/artificial-intelligence-and-legal-analytics>
23. Sartor G., Lagioia F. The Impact of AI on Law and Legal Services. *AI and Ethics*. 2022. Vol. 2. URL : <https://link.springer.com/article/10.1007/s43681-021-00057-z>
24. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
25. European Union Agency for Fundamental Rights. *Bias in Algorithms and Artificial Intelligence*. 2022. URL : <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/bias-algorithms-and-artificial-intelligence>
26. Susskind R. How to Think About AI and the Law / Oxford University Press. 2023. URL : <https://global.oup.com/academic/product/how-to-think-about-ai-and-the-law-9780198909862>

Дата надходження статті: 01.07.2026

Дата прийняття статті: 13.08.2026

Дата публікації статті: 14.09.2026